Negentientachtig was in meer dan een opzicht een interessant jaar. Punk had zo'n beetje zijn zenit bereikt, de kroning van prinses Beatrix leidde tot een van de grootste naoorlogse ordeverstoringen een woning, geen kroning), Oek de Jong en Frans Kellendonk hadden met hun werk het einde ingeluid van het steriele 'Revisorproza' en in de beeldende kunst keerde als een donderslag bij heldere hemel de figuratie terug in het werk van de Nieuwe Wilden, de Transavantgardisten en de Mülheimer Freiheit.

Iemand zou eens een boek over dat jaar moeten schrijven.

Het was ook het jaar waarin ik voor de Drents-Groningse Pers over kunst begon te schrijven. Zonder enige andere vorm van kennis van zaken dan dat mijn vrienden kunstenaar waren en ik geïnteresseerd was in kunst, haast ik mij te zeggen. Maar misschien was dat wel een voordeel. Als iets de schilderkunst van 1980 kenmerkte dan wel het punkethos dat de expressie belangrijker vond dan een gelikte techniek. Daar hadden we in 1980 een hekel aan, gelikte techniek. Gladgestreken disco en doorgecomponeerde symfonische rock kwam ons net zozeer de keel uit als de doodse post-Mondriaan abstractie die de afgelopen decennia had beheerst. En zoals de poëzie van 1980 terugkeek naar de ruige expressie van Lucebert, herinnerde de schilderkunst zich de woeste verfstreken van Cobra.

Er waren jaren van geïnstitutionaliseerd kunstonderwijs aan vooraf gegaan, waarin het abstracte modernisme zo'n beetje gold als het eindpunt van de schilderkunstige ontwikkeling van de mens. Tot hier had de Heere ons geleid en vanaf nu konden we eigenlijk alleen nog maar voortborduren op wat de abstractie ons had gebracht. Ik herinner mij een gesprek met een bevriende kunstenaar in die tijd. Hij, schilderend in het idioom van de Nieuwe Wilden, zei dat het een opluchting was dat hij eindelijk zwart kon gebruiken. Dat was namelijk, niet eens impliciet, verboden tijdens de opleiding.

1980 was een jaar van onrust, werkloosheid, woningnood èn opluchting.

We waren allemaal jonge twintigers, net klaar met onze studie, gretig om aan een leven te beginnen dat anders zou zijn dan dat van de generatie voor ons. We aten niet meer om zes uur, we aten geen aardappels, vlees en groente, maar kookten Italiaans op onze kamers, in kraakpanden, soms in een niet al te beroerd huis. We luisterden naar de muziek die vrienden maakten met hun postpunkbandjes, we hadden armzalige baantjes die kort duurden, waarna we op maandagochtend weer ons briefje inleverden bij de Sociale Dienst. Buiten de kunst die we maakten hadden we geen enkele toekomstverwachting. We waren zo arm dat we op vrijdag lege flessen wegbrachten om in het weekeinde kaas op brood te hebben. Hoewel we ons in die tijd hevig relevant vonden en de polsslag van het hier en nu in al onze vezels voelden, was er niets romantisch aan die tijd. Want, laten we eerlijk zijn, niemand zat op ons te wachten. Ons schilderwerk kon boven geen enkele bank hangen, de poëzie was marginaler dan ooit en punk en postpunk waren al bezig om plaats te maken voor de bombast en het uiterlijk vertoon van bands als The Human League en ABC.

Er was misschien niet veel hoop, maar de situatie was desondanks niet hopeloos. Frans Haks was directeur geworden van het Groninger Museum en onder zijn bewind was de polsslag van de tijd daar goed te voelen. Hij maakte grote tentoonstellingen met werk uit de Mülheimer Freiheit en Transavantgardistische kring en was ook niet te beroerd om jonge en volslagen onbekende kunstenaars op zijn kantoor te ontvangen. Voor iemand die zich tot dan toe vooral bezig had gehouden met vroegchristelijke kunst was hij in zeker zin de belichaming van de scherpe cesuur die 1980 heette.

De Haagse Post, toen nog een serieus blad, noemde de generatie van 1980 een ‘lost generation’, geboren in de late jaren vijftig of vroege jaren zestig, te jong voor de roerige jaren zestig, te oud voor

het neoliberalisme dat eind jaren tachtig zijn kop zou opsteken. Het was een generatie die de echo's van de jaren zeventig – hippies, alternatieven en macrobioten – nog hoorde, maar niet kon voorzien dat tien jaar na 1980 zoiets als 'de markt' zou uitbreken, een wereld waarin ondernemen de sublimatie van de menselijke conditie zou worden gevonden en twintigers met twee jaar blindengeleidehondenschool zichzelf tot 'Masters of the Universe' zouden uitroepen. Voor de generatie van 1990 zou kunst een vorm van randversiering worden, ogentroost die in het kantoor succesmoest uitstralen. Of het was een belegging. In dat laatste geval werd werk per strekkende meter aangekocht en, net als aandelen, op de markt gedumpt als dat nodig was. De generatie van 1980, die er in was geslaagd om het braakland tussen abstractie en figuratie in cultuur te brengen, zat tussen het Scylla van een ethiek die bij 1980 hoorde en het Charybdis van de allesbepalende markt. Een lost generation, indeed, maar heel anders dan de Haagse Post bedoelde.

Maar de invloed en het belang van de generatie van '80 kan niet onderschat worden. Zij heeft figuratieve vrijheid succesvol laten versmelten met abstracte expressie, waardoor de schilderkunst weer een rol van betekenis kreeg. Veel hedendaagse beeldend kunstenaars zijn, bewust of onbewust, schatplichtig aan kunst die de generatie van '80 voortbracht.

Vandaag ziet u in Pictura werk van Joop Striker en Pieter Immenga, onder de noemer Duo Solo, en dat van Herman Schlooz, getiteld Home. Ik heb al bekend dat ik over geen enkele relevante kennis beschik om daar iets zinnigs over te zeggen. Maar in de geest van 1980 raad ik u aan om met dat jaar in uw achterhoofd naar dat werk te kijken en u te herinneren dat we toen nog geen markt hadden waar alles wat van waarde weerloos werd, maar wel, om Iggy Pop te parafraseren, lust for art.